

LA ONDO de Esperanto

Internacia sendependa magazino en Esperanto

Grandioza semajno en

Vilno: TEĴA refunkcias

Parlamenta rezolucio

Trajno "Zamenhof"

Jubilea fervojista
kongreso

Tonkin komentas pri
jubileoj kaj jubiloj

Irlando diris "Ne!"

Brazilo protestas

Moskvo aŭ Londono?

"Rusa Antologio":

Vasilij Ĵukovskij

Novelo de Borges

Andreas Künzli pri nia

Enciklopedio

Julio
2008

№7

LA ONDO de esperanto

INTERNACIA SENDEPENDA MAGAZINO

2008. №7 (165)

Aperas ĉiumonate

Fondita en 1909 de Aleksandr Saĥarov

Refondita en 1991

Eldonas kaj administras Halina Gorecka

Redaktas Aleksander Korĵenkov

Konstantaj kunlaborantoj Tatjana Auderskaja, István Ertl, Dafydd ab Iago, Wolfgang Kirschstein, Aleksej Korĵenkov, Alen Kris, Viktor Kulakov, Glebo Malcev, Floréal Martorell, Valentin Melnikov, Sergio Pokrovskij, Aloisio Sartorato, Serge Sire, Maria Sokolova

Adreso RU-236039 Kaliningrad, ab. ja. 1205, Ruslando

Telefono (4012) 656033

Elektronika poŝto sezonoj@kanet.ru

Hejmpaĝo <http://Esperanto.Org/Ondo>

Abontarifo por 2008

Internacia tarifo: 32 eŭroj

Orienteŭropa tarifo: 18 eŭroj

Ruslanda tarifo: 390 rubloj

Pollanda tarifo: 60 zlotoj

Aerpoŝta aldono: 5 eŭroj

Elektronika abono (pdf): 12 eŭroj por ĉiuj landoj

Perantoj vidu la liston sur la 27a paĝo de la februara kajero.

Konto ĉe UEA avko-u

Recenzoj Bonvolu sendi *du* ekzemplerojn de la recenzota libro, kasedo, disko k.a. al la redakcia adreso.

Eldonkvanto 650 ekzempleroj

Anonctarifo

Plena paĝo: 100 EUR (2000 rubloj)

Duona paĝo: 60 EUR (1200 rubloj)

Kvarona paĝo: 35 EUR (700 rubloj)

Okona paĝo: 20 EUR (400 rubloj)

Malpligrandaj: 0,50 EUR aŭ 10 rubloj por 1 cm²

Kovrilpaĝa anonco kosta duoble. Triona rabato pro ripetito.

Donacoj La donacoj estas danke akceptataj ĉe la redakcia adreso (ruslandaj rubloj) aŭ ĉe nia konto “avko-u” ĉe UEA.

Represo Oni povas represi tekstojn kaj bildojn el *La Ondo de Esperanto* nur kun permeso de la redakcio aŭ de la aŭtoro kaj kun indiko de la fonto.

© *La Ondo de Esperanto*, 2008.

“La Ondo de Esperanto” (Волна эсперанто). 2008, №7 (165).

Ежемесячный журнал на международном языке эсперанто.

Журнал зарегистрирован Министерством Российской Федерации по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций. Свидетельство о регистрации ПИ № 77-9723.

Учредитель и издатель: Горещкая Г. Р.

Редактор: Корженков А. В.

Подписано в печать: 23 июня 2008 г.

Цена свободная. Тираж: 650 экз.

Отпечатано в Польше. Presita en Pollando.

Iam Nietzsche nomis la enviemon (motoro) del socialisma moraleco. Tiu bravura hipotezo ŝajnas iĝi aksiomo sur la postsovetia spaco. Responde al strata uson-televida enketisto sondanta kiel la ruslandanoj rilatas al miliarduloj unu mia samlandano rimarkis en plena konvinko:

“Mi ŝatas la miliardulojn. Ju pli da miliarduloj, des pli da bono al mi kaj mia patrujo”.

Restis malklare ĉu la respondanto revis pri la lando kun cent milionoj da miliarduloj, ĉu lia fantazio haltis ĉe cent aŭ mil. Klare ke li uzis la tipan kliŝon pri riĉaj homoj. Miliardulo kiel ekstrema enkarniĝo de riĉulo estas fenomeno eksterranga kun speciala pezo: miliono da miliarduloj sur Ruslande sufiĉus por renversi la planedon.

Mi ne sukcesis ĝui la komikan efekton de la repliko: konfuza estis tute serioza tono de la estimata ĵurnalo, kiu aprobe reproduktis la respondanton. Des pli mi ne sentas komika la fenomenon en si mem. La miliardoj superkoncentritaj *emas renversi*. Ili renversas nian platon del ekzisto — niajn kutimojn, morojn, normojn, nian konsiencon, moralecon kaj memrespekton, — ni ruliĝas do misekvilibre kaj retrovas nin iom post iom ĉiam pli funde-profunde...

Malforta estas la homo. Post la diagnozoj kiujn mi sonigis ĉi-rubrike pri la profesia sporto mi ne devus rigardi tiun “Euro-2008”. Peke kaj repeke mi rigardis. Tamen estis la futbalo. Ĉiam pli funde-profunde: jam oni dronas en reklamo. Ĉirkaŭ la luda tereno kaj ĉirkaŭ la luda tempo. Jam ne ekzistas la ludado mem, al mi ĝin prezentas paro de *miliarduloj*. Jam ne restas tempo por intervjuoj kaj postkomentoj — trioble ripetataj tri reklamaj blokoj pri vira seksopotenco nin amuzas anstataŭe.

“Vi volas la reludon post egala partio?” — ironias, kvazaŭ ĉirkaŭ mi, juna komentisto en la etero. — “Kia malnovmoda ideo! Tiu del epoko de la 1960-aj”.

“Kial ili ne prezentu la ludojn? Ja ili estas *la sponsoroj*”, — eksplikas al mi mia juna konatino.

La nova juna generacio ŝajnas pragmata. En la vero ĝi estas — tute nevideble al si — malaltigita laŭ la skalo de vivovaloraj pretendoj. Ekzistas ja certaj kriterioj, per kiuj oni ordigas la tutan entreprenon, — tiu juna komentisto, tiu juna konatino ne troviĝas en la horizonto del konsidero. Ankaŭ mi kaj vi. Sed ni almenaŭ kapablas tion senti.

McDonald's, *Coca-Cola* kaj aliaj povas esti bonaj kompanioj, egale malbonaj ili povas esti. Ili rajtas esti-malesti sponsoroj. La nuro kiun ili ne rajtas kuŝas sur tiu komuna kampo, kie interplektiĝas en senĉesa ludo kaj kreas labilan ekvilibron certa kompleto de agantoj. Se tiu kampo estas sufiĉe vasta kaj satigita de diversaj vektoroj, la ekvilibro sur ĝi kreita povas nomiĝi demokratio. Evidente, en tiu konkreta futbala afero nomata “Euro-2008” — kaŭze de du, tri, dek kompaktaĵaj eŭroportaj vektoroj — mi kaj vi kaj centmilionoj da eŭropanoj iĝis “en la situo eksterluda”.

La sola momento konsola sin prezentas inter tiuj reklamaj Sciloj kaj Ĥaribdoj. Ĝi estas la futbalo mem. Malgraŭ ĉio — la bildo valoras spektan.

Alen Kris

Sur la kovrilfoto estas la protagonistoj de la Esperanto-evento de 1^a monato. La 1an de junio la paro Zamenhof trairis Pollandon en la unua vojaĝo de la ĵus lanĉita trajno *Zamenhof*. Se vi loĝas en Pollando, aŭ vizitas ĝin, uzu la okazon vojaĝi per la unika surrela ZEO. (*Fotis Mateusz Holownia*)

Grandioza semajno en Vilno

Se eblas paroli pri unika, interesa kaj grava evento de la ĉi-jara Esperantomovado, tiukaze necesas mencii la 1an Tutmondan Kongreson de Esperantistoj-Ĵurnalistoj, kiu okazis 26–30 maj en Vilno, la ĉefurbo de Litovio. Unika oni povas nomi ĝin nelaste pro tio, ke al ĝia sukcesplena efektiviĝo kontribuis diversaj kunlaborantaj organizoj, kiuj kapablis allogi al Vilno multajn el la plej elstaraj aŭ originalaj reprezentantoj de la Esperanto-movado, kiuj formis la riĉan kaj interesan programon. Ĉi tiuj du faktoroj faris el la kongreso sendube gravan momenton en la historio de la nuntempa Esperanto-movado, kiu povas fieri, ke ĝi posedas la subtenon, ne nur moralan, sed ankaŭ finanĉan, de la litovia ŝtato, kiu disponigis al la kongreso la Malnovan Urbodomon kaj la Konstitucian Salomon de la Sejma Palaco (parlamento), ambaŭ tre taŭgaj konferencejoj. La kuliso do estis ege digna, kaj la esperantistoj sentis sin ree sincere akceptitaj de lando kaj ŝtato, kie antaŭ tri jaroj (do en 2005) okazis la 90a Universala Kongreso de Esperanto kaj la Kvara Nitobe-Simpozio, kiuj evidente restis en bona memoro de Litovio.

Mini-UK

Ĉar laŭmodele ĉi tiu ĵurnalista kongreso estis kopio de UK, tial iuj nomis ĝin “mini-UK”. Tiuaspekte Povilas Jegorovas, prezidanto de LKK, efike lernis de UK-sperto. Al la kutimaj akcesoraĵoj apartenas oficialaj akceptoj, aŭspicioj, kongresa temo, vasta prelega programo, kongresa libro, kongresa kuriero, kongresa siglo (kun butono), kongresa dokumentaro, libroservo, tuttaga ekskurso, k.a. El ĉi tiuj akcesoraĵoj la organizantoj utiligis resurse la maksimumon eblan. Oni aŭdis la opinion, ke la kongreslibro aspektas eĉ pli bele ol averaĝa UK-kongreslibro, ke la prelegoj estis pli altnivelaj ol dum UK, ke pro la riĉeco de la kulinario la aŭtoritatulaj akceptoj ĉe urbestro, ĉefministro kaj parlamentestro daŭris pli longe ol dum UK, kvankam en Vilno la alparoladoj de iuj oficialuloj eble estis rekorde mallongaj.

Laŭ aliĝoj troveblaj en la kongreslibro devis alveni 183 personoj el 37 landoj. Reale troviĝis kelkaj personoj kaj landoj malpli. Kvankam la plimulto de la ĉeestantoj havis nur marĝenan aŭ amatoran ligan al ĵurnalismo, ja troviĝis inter ili ankaŭ redaktoroj de pluraj Esperanto-revuoj de diversaj tendencoj. Pro

tio iuj prelegoj kaj diskutoj dekomence ne povis esti tro faknivelaj, sed por tiu ĉi kongreso, kiu ne estis scienca konferenco, tio ŝajne ne tiom gravis.

De turisma programo al seriozaj fakprelegoj

La kongreso komenciĝis lunde per tuttaga ekskurso tra la malnova urbo de Vilno, kiu fariĝas ĉiujare pli bela, kaj al Trakai, kie leviĝas la kastelo de la litova grandduko Gediminas (13-14 jc) kaj kie loĝas minoritataj komunumoj de karaimoj kaj tataroj.

La faka programo mem estis enkondukita marde en la Malnova Urbodomo per prelego de prof. Humphrey Tonkin (Usono), konsiderata kiel unu el la plej eminentaj nuntempaj esperantistoj, pri la kongresa ĉeftemo *Internacia interkultura komunikado: ĵurnalismo kaj Esperanto*. Pro manko de tempo kaj pro la ŝarĝiteco de la mult-tema kongresa programo la kongrestemo evidente iom perdis la atenton, kiun ĝi meritis. Pri ĝi tamen eblas legi en la kongreslibro, en la unua numero de la kongreskuriero *La Fera Lupo*, kiu estis redaktata de Choe Taesok, kaj en la fina dokumento.

Samtage diversaj prelegantoj prezentis siajn temojn: ekzemple Audrys Antanaitis (Litovio) pri amaskomunikado en Litovio, Aleksander Korĵenkov (Ruslando) pri Zamenhof kaj la gazetararo. De la sama aŭtoro troviĝas en la kongreslibro cetere tre leginda studo pri la historio de la Esperanto-gazetararo. Plue Stano Marček (Slovakio) donis superrigardon pri la redaktoroj de la revuo *Esperanto* (UEA) dum la pasintaj cent jaroj. Petras Čeliauskas (Litovio) rakontis pri la bizaraj imagoj kaj kliŝoj de iuj eksterlandanoj pri Litovio kaj omaĝis la revuon *Litova Stelo*, kiun li redaktis dum deko da jaroj. Tomasz Chmielik

(Pollando) prezentis la meritojn de Edmond Privat kiel ĵurnalisto, kaj Detlev Blanke (Germanio) prelegis pri la rolo de lingvistiko en la informado pri Esperanto. Ĉi tiu preleganto admonis, ke ignori aŭ timi lingvistojn estus sen-senca sinteno, ĉar ĝuste lingvistoj ofte troviĝas en decidoporta pozicio kaj do povus esti utilaj al ni.

La anticipa intereso por prelege kontribui dum la kongreso estis tiom granda, ke la kompilantoj de la programo, ĉefe estraranoj de TEĴA, devis rifuzi multajn kontribuproponojn, kiuj unuavide ŝajnis ne esencaj, kaj faris pli severan elekton, kiu prezentiĝas en la kongreslibro. Ankaŭ tio estas unika, despli ke en la Esperanto-movado ofte estas malfacile entute trovi taŭgajn prelegantojn. La granda kvanto de prelegoj devis en la dua tago esti disdividita en tri sekcioj, en kiuj elpaŝis inter alie Andreas Künzli (Svislando), Jiří Caletka kaj Petro Chrdle (Ĉeĥio), Dimitrije Janičić kaj Zlatoje Martinov (Serbio), Josip Pleadin kaj Vladimir Jurković (Kroatio), Ahmad Reza Mamduhi (Irano), Giorgio Silfer kaj Dieter Rooke (Esperanta Civito), Stefan MacGill (Hungario), Jevgenij Gaus (Litovio) kaj Peter Baláĉ (Slovakio), Frimpong Ampomah Badu (Aŭstralio), Ljubomir Trifončovski (Bulgario), Abdurahman Junusov (Ruslando/Dagestano), Jianhua Li (Ĉinio) kaj Yves Nevelsteen (Belgio).

De la Urbodomo al la Parlamento

Ĵaŭde la programo estis daŭrigata en la Konstitucia Salono de la Litova Parlamento per prelegoj de Jukka Pietiläinen (Finnlando), István Ertl (Luksemburgio) kaj Kalle Kniivilä (Svedio) pri defioj de la nuntempa (Esperanto-) ĵurnalismo.

Ĉi tiujn modernismajn postulojn draste kontrastis la prezentado de flaviĝinta filmo pri Bona Espero en Brazilo produktita antaŭ 25 jaroj fare de Roman Dobrzyński (Pollando). Koncepte modernigenda tute certe estas ankaŭ la radioprogramo de Pola Radio, pri kiu parolis Barbara Pietrzak. Ŝi nuntempe oficas kiel ĝenerala sekretario de UEA, kiu aŭspiciis la kongreson.

Kiel en Esperanto-rondoj, kies laboro ofte estas karakterizata de amatoreca nivelo, eblas apliki allogan, profesinivelan grafikan koncepton ĉe Esperantomagazino, imprese montris Claude Nourmont (Luksemburgio) pere de la

revuo *Le monde de l'espéranto*, gazeto de Unuiĝo Franca por Esperanto. La responsuloj, kiuj evidente sukcesis rompi kun la pasinteco de l'diletanteco, simple aĉetis ĉe ekstera profesiulo la grafikan ŝablonon por adapti ĝin al la propraj bezonoj. Enhave la revuo eble ankoraŭ estas iom banala, sed evidente sufiĉa kiel "armilo" por trafi la prioritatan celpublikon. Finfine oni volas altigi la membronombron de la landa asocio kaj gajni novajn klientojn.

Kvazaŭ la inverso de la franca modelo estas la nova socikultura revuo *Spegulo*, kiun Kazimierz Leja (Pollando) prezentis: grafike modeste, sed aspekte tamen agrable aranĝita ĝi alportas enhavon sur alta intelekta nivelo, kiu facile povas konkurenci ekzemple kun *Literatura Foiro*. La naskiĝo de *Spegulo* fakte estas la rezulto de interna konflikto en la pola Esperanto-movado; pro manko de interkonsento inter la nova estraro de PEA kaj la eldonejo *Hejme*, kiu redaktis kaj produktis la revuon *Pola Esperantisto* dum kvin jaroj, la kunlaboro ne estis daŭrigita.

Samtipe produktitan revuon kiel la francoj faras, povis prezenti Perla Martinelli (Svislando), ĉefredaktorino de *Femina*.

Krome, pri siaj originalaj sciencaj esploroj prelegis Aleksandro Melnikov (Ruslando), kiu montriĝis ankaŭ lerta distranto de la publiko, aplikante humurajn didaktikajn elementojn. La pura retorika kontraŭo de Melnikov estis la prelego de Árpád Máthé (Hungario), kies prononca monotoneco estis tiom evidenta, tiel ke mi subite endormiĝis — okazaĵo tamen malofta ĉe mi.

Harmonio sen polemiko

Per tio ĉi ni alvenas ĉe la lasta tago, kiu finiĝis per kelkaj restantaj elpaŝoj, inter alie de Seán Ó Riain, irlandia diplomato kaj prezidanto de Eŭropa Esperanto-Unio, pri la propedeŭtika efiko de Esperanto en kondiĉoj de plurlingveco. La italoj Ranieri Clerici kaj Gian Carlo Fighiera filozofiumis pri lingvaj homrajtoj respektive traktis la deficitajn ĉe la ekstera informado dum Esperanto-kongresoj pere de ĵurnalismaj medioj. Alfred Schubert, redaktoro de *Esperanto aktuell*, rakontis pri la germana sperto en Esperanto-ĵurnalismo kaj Vilhelmo Lutermano klarigis la projekton *Le monde diplomatique* en Esperanto.

La plej juna prelegantino, Aneto

Muhlemann el romanda Svislando, prezentita kiel nova redaktorino de *Heroldo de Esperanto*, esprimis la deziron, ke la Esperanto-ĵurnalismo konduku ne al kvereloj, sed trans la ideologioj al paco kaj kunlaboro. Efektive oni devas diri, ke la etoso dum tiuj tagoj estis tre paca kaj harmonia kiel decas por internacia konferenco esperantista. Eĉ la ĉeesto de kompakto grupo de la Esperanta Civito, kiu rande de la kongreso kunvokis siajn proprajn kunsidojn, ne povis maltrankviligi la ceteran kongresanaron, kiu verŝajne restas daŭre lojala al UEA. La esperantistoj lernis, ke polemiko en publikaj kunvenoj estas danĝera afero, ĉar ĝi povas facile ofendi aliajn en kazo de kritiko, kaj pro tio oni kutime evitas ĝin. Tamen iom pli da siaspeca spico ne estus damaĝinta al la diskutoj por igi ilin pli viglaj kaj pli interesaj.

Revigliĝo de TEĴA

Nu oni ne forgesu, ke grava problemo estis solvita dum la kongreso: la restarigo de TEĴA — Tutmonda Esperantista Ĵurnalista Asocio, kiu estis fondita en 1946 kaj kiu poste spertis plurajn revigliĝojn kaj refondojn. La nova estraro sub prezidanto Audrys Antanaitis prezentis sin dinamika kaj optimisma kaj promesis multe labori, kompreneble honorofice. Trideko da membroj povis esti spontane rikoltata. TEĴA dume ne postulas kotizon, dependante de mondonacoj. La kongreson ĉeestis ankaŭ la prezidanto de Litova Ĵurnalista Asocio, Dainius Radzevičius. Fakte en septembro 2007 en Vilno jam okazis fonda kunveno de Litova Esperantista Ĵurnalista Asocio (LEĴA). Por ke tiuj societoj estu daŭre vivipovaj, necesas aktivuloj, membraro, agadoj kaj mono.

Iom da prikomentado

Ĝenerale dirite, se mi devus disdoni pritaksojn pri la prelegoj laŭ tri aspektoj (enhavo/substanco, retoriko/oratoriko, metodiko/didaktiko) nur malmultaj ricevus bonan poentaron. Tio montras, ke ni ankoraŭ devos multe plibonigi nian arton prelegi kaj publike nin prezenti en Esperanto. Mi estas konvinkita, ke ankaŭ per ioma mem-trejnado ni sukcesos forigi ĝenajn fonetikajn prononcinterferojn, enhavan balaston kaj metodojn retorike-metodike malkonvenajn. Tiusence la 30-minuta prelegeblo estis por ni ĉiuj bona ekzercokazo.

Se ĉio dum la kongreso laŭ mia opinio estis tute pozitiva, bona kaj brila (eĉ la vetero), mi tamen ne volus preterlasi du principajn kritikajn rimarkojn pure subjektivajn.

Unue, mi bedaŭras, ke krom nur du litovaj prelegantoj ne povis esti engaĝitaj pli da ĵurnalistoj el tiu lando por interesa kontribuo, despli ke laŭ la adresaro aliĝis 62 personoj el Litovio. Ankaŭ vizitoj al lokaj redakcioj povintus esti tute interesaj, tiom pli ke en Vilno ekzistas amaskomunikiloj en diversaj lingvoj (ĉefe litova, pola, rusa, angla).

Due, min iom ĝenis la troa fokusado al priesperantaj aŭ esperantistaj temoj. Ja konsciante, ke temis unuavice pri aranĝo, en kiu la partoprenantoj, t.e. la esperantistoj, volas trakti kaj eble solvi prioritatajn proprajn problemojn, mi tamen bedaŭras, ke oni ne estis pli malferma al neesperantaj temoj traktindaj *per* Esperanto. La prezentita programakoncepto eble enhavis la riskon, ke estis ripetataj kaj gurdataj multaj konataj argumentoj, opinioj, komentoj kaj rekomendoj, kiuj estas ĝenerale konataj al sperta movadano. Do mia sugesto al la organizantoj de estonta analoga kongreso koncernus ĝuste la deziron emancipiĝi de pura esperantista etoso, por sukcese eliri la verdan getton. Kiam ni malfermiĝos al la ekstera publiko, eble nur tiam la Esperanto-movado vidos verajn novajn progresojn antaŭen.

Grandanima gastamo litova

La eksterlandaj gastoj loĝis en la mezklasa turisma hotelo *Ecotel*. La organizantoj de la kongreso malavare transprenis la kostojn por loĝado kaj manĝado kaj eventuale repagis ies vojaĝkostojn.

Restas al mi esprimi sinceran gratulon kaj grandan dankon al la kongresaj organizantoj, antaŭ ĉio al Povilas Jegorovas, kiu estas samtempe prezidanto de Litova Esperanto-Asocio, ĉefdelegito de UEA por Litovio kaj ĝenerale la ŝlosila esperantisto kun multaj meritoj en tiu lando. La nomoj de liaj sindonaj kunlaborantoj estas legeblaj sur paĝo 13 de la kongreslibro. Ĉi tiuj fervoraj samidean(in)oj ebligis la efektivigon de tiu ĉi modele organizita kaj plene sukcesinta kongresa semajno, kiu, kiel post legado de tiu ĉi raporto oni povas kun certeco konstati, estis vere unika, interesa kaj grava, unuvorte grandioza.

Observante la amaseton da fotist(in)oj, kiuj kiel formikoj senĉese cirkuladis dum la kunsidoj por kapti ĉion kaj ĉiun, ĉu kun aŭ sen ĉapelo, oni devas konstati evidentan dokumentindon de la evento, kiu sendube havis ankaŭ propagandan valoron, kaj por Esperanto kaj por Litovio.

Andreas Künzli

Legu pli pri TEĴA
<http://www.tejha.org/>